

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядаються проблеми використання фінансового лізингу як однієї з форм інвестування капіталу в економіку України. Досліджується сучасний стан національної законодавчої бази щодо використання лізингових операцій в процесах інвестування в українську економіку.

Ключові слова: лізинг, інвестиції, компанія, банк, кредит.

В статье рассматриваются проблемы использования финансового лизинга как одной из форм инвестирования капитала в экономику. Исследование современного состояния национальной законодательной базы по использованию лизинговых операций в процессах инвестирования в украинскую экономику.

Ключевые слова: лизинг, инвестиции, компания, банк, кредит.

The problems of using financial lizing as a form of capital investing in the economy of Ukraine. A mordern condition of the national lagislative base in the sphere of lizing operations using in the processes of investing in the Ukrainian economy is researched.

Keywords: leasing, investment company, bank, credit.

Постановка проблеми. У нашій країні недостатньо уваги приділяється дослідженню концептуальних аспектів функціонування лізингового ринку, принципам здійснення державної політики в сфері лізингу та його використання як інвестиційного інструмента. Проблема системного підходу до лізингового ринку з боку держави, на наш погляд, має вирішальне значення для оптимізації та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Лізингова практика обумовлена економічною сутністю фінансового лізингу і, перш за все тим, що він є способом інвестиції, і, як наслідок, в більшості випадків залежить від процесів, які відбуваються на інвестиційному ринку.

Незважаючи на те, що Україна має досить високий потенціал для розвитку ринку лізингу, існує ряд аспектів, що стримують цей розвиток. А саме:

– нестача повної і компетентної інформації про лізинг, його можливості і переваги, а також відсутності кваліфікованих фахівців у цій сфері;

– відсутність нормативно-правової бази, детально регламентуючої лізингову діяльність;

– відсутність підтримки з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність застосування і функціонування лізингу неодноразово ставали предметом дослідження багатьох учених. Системні дослідження лізингового механізму, його ролі в економічному житті суспільства розпочалися у XVIII-XIX столітті працями Р. Джонсона, С.Дж. Долана, К. Кембела, Т. Кларка, Г. Лозюна, В. Хойера, Х.-Й. Шпиттлера. Належне місце у дослідженні лізингу займають праці російських науковців: В. Газмана, В. Горемікіна, В. Джухи, Е. Кабатової, Д. Лелецького, Д. Овчарова, Л. Прилуцького, О. Смирнова, та ін. Серед вітчизняних учених, які на сучасному етапі займаються економічними дослідженнями лізингу в нашій державі особливої уваги заслуговують праці Н. Внукової, І. Зятковського, В. Кочеткова, Б. Луціва, О. Лях, В. Міщенко, В. Мосійчука, О. Ольховикова, І. Покотило, Н. Слав'янської, Я. Усенка та ін.

У наукових дослідженнях даних авторів певною мірою розглядаються аспекти застосування лізингу і використання його в економічних процесах нашої держави. Разом з тим на сучасному етапі трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці України, немає робіт комплексного дослідження механізмів впливу фінансового лізингу, як інвестиційного ресурсу на розвиток економіки і лізингового бізнесу зокрема. Недостатня розробленість питань теоретичного та методологічного характеру у сфері активізації і розвитку лізингового ринку і використання лізингу як форми залучення інвестиційних ресурсів в інвестиційних проектах зумовила вибір основних напрямів дослідження даної теми.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Відчувається гостра необхідність в тому, щоб малий і середній бізнес був більш обізнаним щодо лізингу [5]. Незважаючи на те, що IFC та інші донори проводять публічну освітню компанію стосовно лізингу як альтернативного фінансового інструменту та журналісти почали писати про це, здається, що тільки великі компанії отримують переваги від використання цього інструменту. Крім того, деякі банки-резиденти навіть рекламують «лізингові послуги» як такі, що не відрізняються від банківського кредиту. Інформаційна компанія має бути продовжена.

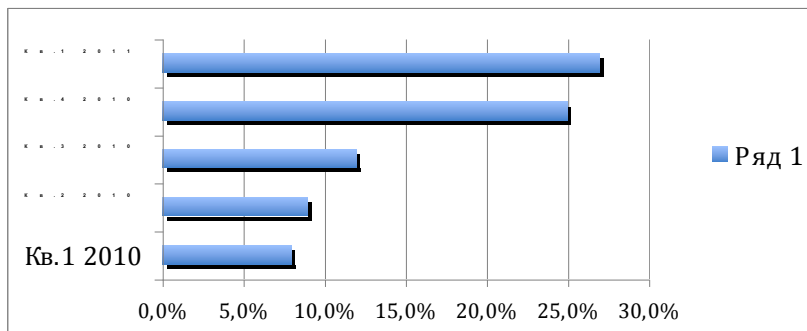
В Україні ж, за експертними оцінками, загальний річний обсяг операцій лізингових компаній у середньому складав останнім часом лише близько \$380 млн., що дорівнювало приблизно 15% платоспроможного попиту. Такий стан зумовлений численними проблемами, зокрема недосконалістю нормативно-правового регулювання лізингових операцій. Більшу частину цих проблем, допомагає розв'язати оновлений Закон України «Про фінансовий лізинг»[1]. Уряд України висловив ідею, що

лізинг буде важливим компонентом його компанії по розвитку інвестиційного клімату в Україні, шляхом внесення змін в існуюче законодавство.

Мета статті. На основі дослідження тенденцій і розвитку ринку лізингу в зарубіжних країнах та Україні розкрити його місце і роль як інструмента інвестиційної політики держави. Визначити нові концептуальні підходи щодо лізингу в умовах становлення та розвитку української економіки, проаналізувати проблеми функціонування фінансового лізингу як форми залучення інвестиційних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. За даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, за перші 6 місяців 2010 р. було укладено 5718 договорів фінансового лізингу на суму 6046,5 млн. грн., що свідчить про деяке збільшення темпів зростання ринку порівняно з минулим роком [7]. Основною причиною такого росту є зменшення ставок у банківському секторі, а також відкритість доступу до фінансових ресурсів.

Збільшення обсягу договорів, укладених у 1-2 кварталі 2010 р., призвело до збільшення частки лізингу в загальному обсязі інвестицій в основний капітал (Діаграма 1).

Діаграма 1. Частка лізингу у загальному обсязі інвестицій в основний капітал

Лізингові компанії відчувають труднощі аналізуючи потенціальних лізингоотримувачів внаслідок відсутності достатньої інформації про кредитну історію клієнта. У країнах, де лізинг складає суттєвий процент капітальних інвестицій, процедури аналізу суттєво спрощуються, оскільки простий телефонний дзвінок може надати інформацію про кредитну історію потенційного лізингоотримувача. В Україні процес кредитної історії суттєво ускладнюється. Існує тільки декілька кредитних бюро в Україні, але і вони працюють нещодавно.

Деякі лізингові компанії самостійно збирають кредитні історії своїх клієнтів, але вони не діляться цією інформацією з кредитними бюро. Як приклад, одна така компанія збрала інформацію про 8000 підприємств у сфері сільського господарства та харчової переробки, що є для них суттєвою конкурентною перевагою [7]. З розвитком кредитних бюро, лізингові компанії зможуть спростити процес оцінки клієнта, що сприятиме росту кількості лізингових операцій.

В табл. 1 представлено ряд послуг фінансового лізингу в діяльності банків-резидентів України.

Переваги фінансового лізингу полягають в наступному:

– залучення устаткування у виробництво з поетапною оплатою його вартості без одночасної мобілізації великих грошових засобів;

Таблиця 1

Послуги фінансового лізингу в діяльності банків-резидентів України (за офіційними даними НБУ)

Види кредитів	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	2011	
				01.01.	01.05.
Кредити всього, млн.грн., %	67 835 100	88 579 100	137 415 100	245 226 100	256 173 100
В т.ч. кредити в інвестиційну діяльність, млн.грн., %	4381 6,4	8173 9,2	20 076 14,6	49 975 20,3	52 607 20,5
З них фінансовий лізинг: млн.грн. млн.дол.США, %	65 12,2 0,09	91 17,1 0,10	188 37,4 0,13	247 49,1 0,10	252 50,1 0,09

– використання устаткування в період сезонної переробки сільськогосподарської сировини і відхід від витрат по його утриманню в наступні роки;

– зниження податкового тягаря при збалансованому обліку майна;

– можливість викупу за залишковою вартістю взятого в фінансовий лізинг об'єкта за залишковою вартістю для подальшого використання у виробництві;

– використання інформації банку-кредитора для купівлі устаткування, що орендується, за мінімальними ринковими цінами;

– покращення якості виробництва продукції за рахунок купівлі і оренди устаткування по технології ноу-хау [2].

Переваги фінансового лізингу перед прямим кредитуванням широко використовуються у світовій практиці: близько третини інвестицій в нове обладнання здійснюється саме за допомогою фінансового лізингу.

Згідно з експертними оцінками, потреба України у інвестиціях в основні фонди складає майже \$172 млрд., оскільки рівень їх зносу в середньому складає 50%, а в сільському господарстві, промисловості, будівництві, водному й авіаційному транспорті – 60% і більше. При цьому частина лізингу в інвестиціях в основні фонди складає 1,6%, тоді як в США – 31%, Німеччині – 15%, Данії – 38%, Швеції – 31%, Росії – 8% [7].

Сьогодні український ринок лізингу заповнений тільки на 12 відсотків, що свідчить про великий потенціал подальшого розвитку.

Незважаючи на політичні складнощі в країні, ринок фінансового лізингу показує хорошу динаміку зростання, все більше компанії і приватних споживачів починають розуміти переваги лізингу і вибирати його як найбільш ефективний і надійний варіант фінансування купівлі основних коштів.

Розвиток українського ринку лізингових послуг залежить також від обізнаності потенційних клієнтів про лізинг. Гарантією позитивної динаміки зростання ринку лізингу є широка інформованість про те, що лізинг дозволяє обом сторонам досягати своїх цілей: клієнтам — переоснащувати виробничі потужності і розвивати бізнес, а лізинговим компаніям — реалізовувати фінансові проекти та розширювати комплекс послуг.

Комплекс заходів, який доцільно провести для активізації розвитку лізингу в Україні можна доповнити також наступними пропозиціями:

– зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій;

– зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;

– надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;

- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;
- розробку державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг [6].

Висновки і перспективи подальших розробок. На нашу думку, розвиток лізингу є особливо актуальним для України з огляду на такі обставини. По-перше, українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів. При цьому підприємства змушені фінансувати інвестиції переважно із власних коштів, оскільки кредити банків, кошти інститутів спільного інвестування та інші джерела зовнішнього фінансування складають порівняно невеликий відсоток від загального обсягу капітальних вкладень в економіці. По-друге, у країні є недостатньо розвинутий сектор малих та середніх підприємств, насамперед через ускладнений доступ до фінансування.

Активне впровадження лізингових операцій сприятиме оновленню основних фондів завдяки збільшенню доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування інвестицій і розвитку малого та середнього бізнесу завдяки більшій доступності лізингових операцій порівняно з іншими інструментами запозичень. Окрім того, розвиток лізингу стимулюватиме підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами фінансування та розвиток організованого вторинного ринку багатьох видів техніки.

Важливою умовою розвитку лізингових відносин є створення сучасного мобільного законодавства, що стимулюватиме ділову активність усіх учасників лізингових угод: лізингових фірм, банків, підприємств виробничої та сервісної сфери, потенційних лізингових одержувачів.

Проблемою для аналізу та регулювання ринку лізингу є відсутність офіційної статистики щодо обсягів проведення лізингових операцій суб'єктами господарювання, як в цілому в економіці, так і в окремих галузях: відсутня повна інформація про обсяги вітчизняної і імпоротної техніки, наданої в лізинг, в якій галузі спрямовується ця техніка тощо.

Надійне правове забезпечення лізингових відносин – гарантія і застава успішного розвитку лізингового бізнесу. Правова ж непевність відносин із партнерами, а в ряді випадків – незахищеність як

лізингодавців, так і лізингоотримувачів різко збільшують ступінь ризику лізингових угод і є причиною, що стримує підприємницьку ініціативу.

Отже, особливо важливою є саме державна підтримка лізингу в Україні. За її посередництвом лізинг можна розглядати як одну з найперспективніших форм інвестування, що поліпшує фінансовий стан безпосередніх товаровиробників та підвищує конкурентоспроможність вітчизняного малого й середнього бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про фінансовий лізинг. Закон України// Урядовий кур'єр.- 2004. -16 січня.
2. Внукова Н. Проблемы формирования среды развития лизинга в Украине [Текст] // Бизнес-информ. - 1998. - № 2. - С. 56 - 62
3. Внукова І.М., Бадзим О.С., Череватенко В.А. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні [Текст] // Актуальні проблеми економіки. - 2005. - №9. - С.494.
4. Дорофеева О.В. Диверсифікація ризиків фінансування лізингової діяльності [Текст] // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - №5. - С.34.
5. Комаров В. Межгосударственный лизинг в СНГ: становление и проблемы развития. [Текст] // Бизнес-информ. - 1998. - № 13-14. - С. 76 – 82.
6. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні [Текст] // Фінанси України. - 2005. - №7. -С.106.
7. Отченаш К. Г., Драган Т. М. Ринок фінансового лізингу у цифрах [Текст] // Лізинг в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень. - 2005. - №2. - С.1.